

tegen de kwakzalverij

februari 1999
jaargang 110
nummer 1

Esprit de corps

'Elk nadeel heb ook zijn voordeel.'
Johan Cruyff

En goed Nederlands woord kunnen wij er niet voor vinden: 'esprit de corps'. Het gaat natuurlijk over teamgeest, een gevoel van saamhorigheid, eensgezindheid, trots op zijn identiteit en dergelijk. Esprit de corps is van oudsher goed ontwikkeld bij organisaties of groeperingen, die zichzelf al of niet terecht een zekere mate van exclusiviteit en status toedichten. Voor de klassieke professies, geneeskunde, recht en clerus, is dit esprit de corps een automatisch gevolg van hun zichzelf-legitimerende autonomie, o.a. blijkend uit de wijze van opleiden en beoordelen van de professionals, de voor buitenstaanders moeilijk controleerbare 'tacit knowledge' en de erkenning van de eigen vakgenoten als hoogste normstellers voor hun functioneren. Een medicus hecht meer waarde aan een negatieve of positieve beoordeling door zijn collega's of door de tuchtrechtspraak dan aan een oordeel door de burgerlijke rechter of een andere leek. Deze stelling geldt mutatis mutandis ook voor juristen en prelaten. Ook daar functioneert een interne recht-

spraak via bijv. de Notariële Broederschap, de dekens van de orde van Advocaten en in de RK Kerk - meer virulent - de Congregatie voor de Geloofsleer onder leiding van kardinaal Joseph Ratzinger. Het esprit de corps waarborgt een uniforme beroepsuitoefening en bevordert een goede sociale controle binnen de professie. De patiënt, de gelovige en de rechtzoekende burger plukken indirect de vruchten van dat systeem. Soms schiet het esprit de corps echter door en dan dringt zich een andere Franse uitdrukking aan ons op: 'On peut cogner, chef?' (Mogen we nu knuppelen, baas?). Drie voorbeelden. ●

melijk hemelsbreed van die van zijn Nederlandse collega Rasker (op de laatste prinsjesdag koninklijk onderscheiden!). Terwijl die laatste zich graag vertoont in de omgeving van kwakzalversbedrijven als VSM is Kahn een heel andere mening toegedaan: hij verfoeit alle alternatieve geneeswijzen ('les patamédecines') en ziet met enige regelmaat bij patiënten, die zich exclusief homeopathisch laten behandelen, daarvan de ernstige gevolgen. In het interview trekt Kahn fel van leer in bewoordingen, die ons weer eens deden beseffen wat een prachtige taal het Frans toch is. Volgens prof. Kahn is de homeopathie één grote 'fumisterie' (bedriegerij), zitten er grote financiële belangen achter, is er zeker forse 'complicité' (medeplichtigheid) van een aantal artsen, was het Derde Rijk 'promoteur de la homéopathie' en betrof zijn veroordeling door de Ordre een 'délit d'opinion contre un syndicat d'homéopathes' (De klacht werd ingediend door de Franse nationale vereniging van homeopathisch artsen).

De grondslag van zijn berisping werd gevormd door het curieuze argument (zo vaak door ons in omgekeerde richting aangewend): 'Toute critique injurieuse à l'égard des médecins homéopathiques retentit sur le corps médical dans son ensemble.' Wie een homeopaat beledigt, die beledigt de gehele medische beroepsgroep! Terecht heeft Kahn besloten niet in hoger beroep te gaan en hij kondigt aan de berisping in zijn knoopsgat ('à la boutonnière') te gaan dragen zoals een ander 'le Légion d'honneur' en op zijn visitekaartje prijkt fier het onderschrift: 'Blâmé par le conseil de l'Ordre'.

In Frankrijk was homeopathie tot aan de tweede Wereldoorlog populair, maar verloor daarna terrein door de komst van werkelijk effectieve

Kahn: een affaire-van der Smagt à la Française.

In 1995 kreeg ook Frankrijk zijn affaire-van der Smagt: een voortreffelijk medicus en criticus van alternatieve behandelwijzen, die officieel werd berispt door zijn vakgenoten. In een met prachtige uitdrukkingen doorspekt artikel in de *France Santé* van 13 maart 1996 werd verslag gedaan van de berisping door l'Ordre des médecins (de Franse KNMG) van prof. Marcel-Francis Kahn, vooraanstaand reumatoloog te Parijs. De visie van deze reumatoloog op de alternatieve geneeskunde verschilt na-

■ Esprit de corps	1
Kahn: een affaire-van der Smagt à la Française.	
Padberg: wie aan onze acupuncturist komt, die komt aan mij!	
Buysrogge, deken van de orde van Advocaten te Zwolle.	
■ Vernieuwing Actieblad.	4
■ Nagekomen Jaarverslag penningmeester	4
■ Offensief tegen de kwakzalverij door toonaangevend Amerikaans tijdschrift geopend	5
■ Kankerfascisme	5
■ Kwakzalvende verpleegkundigen	7
■ Galvanische mondstroom	8
■ Correspondentie	8

INHOUD

geneesmiddelen als de antibiotica, cortison, vaatverwijders, celremmers en tranquillizers. De revolutie van mei 1968 leidde volgens het artikel o.a. tot een herwaardering van 'le médecine douce', geduldig en slim gestimuleerd door de homeopathische industrie, dat is in Frankrijk vooral Boiron-Dolisos. De omzet aan homeopathica steeg van een half miljoen Franc in 1960 tot 400 miljoen in 1980! Kahn breekt de staf over de medeplichtigen: sommige artsen, tijdschriften, die 'wetenschappelijke' artikelen over het geheugen van water e.d. opnemen, het pro-alternatieve Europees parlement, de ziekenfondsen die e.e.a. vergoeden en de faculteiten, die hier en daar deze pseudowetenschap in hun pakket hebben opgenomen. Nog één stijlbloempje van deze bewonderenswaardige Franse geestverwant tot besluit. Hij spreekt zich daarin uit tegen wetenschappelijk onderzoek van deze medische magie: 'Comment évaluer l'irrationnel, agréer le charabia, standardiser l'anarchie?' (Hoe kunnen wij het irrationele beoordelen, instemmen met koeterwaals en de anarchie standaardiseren?). Minister Borst, mag het Frans weer een verplicht vak worden op onze middelbare scholen? ●

2 Padberg: wie aan onze acupuncturist komt, die komt aan mij!

Esprit de corps wordt niet alleen in beroepsgroepen aangetroffen, ook op kleinere schaal kan men zijn gevoel van eigenwaarde versterken door het besef deel uit te maken van een grote traditie en een kleine selecte groep. Duidelijke voorbeelden daarvan liggen voor het oprapen in het groepsgevoel, dat wordt gedeeld door specialisten, die zijn opgeleid door – in hun ogen – eminente opleiders, liefst in een gerenommeerde universitaire kliniek. Aan het hoofd van zo'n gemeenschap staat de hoogleraar-opleider, over wie door zijn medewerkers en assistenten

vaak half liefkozend wordt gesproken. Zoals vooral wat oudere en weinig kritische vrouwelijke patiënten hun huisarts, zonder het gebruik van het lidwoord, betitelen als 'dokter' ('Dokter vond dat ik goed vooruit ging'), zo wordt in die klinieken over de opleider gesproken als 'professor' ('De patiënt is helaas overleden, maar professor vond het niet erg'). Binnen hun klinieken mochten dergelijk opleiders vaak een autoritair schrikbewind voeren en hun inferieuren soms honds behandelen, naar buiten toe verdedigden zij de prestaties van hun kudde met hart en ziel en kritiek op hen konden zij nauwelijks verdragen. Daar staat dan weer tegenover, dat zij mindere goden, soms niet in staat buiten de beschermende muren van de moederkliniek te functioneren, lange tijd tolereren en hen zo redden van de maatschappelijke ondergang. Ongeveer als de trouw van de schrijver Van Oudshoorn aan zijn echtgenote, over wie hij eens tegen Geert van Oorschoot zei: 'Al is het wijntje zuur, het blijft op tafel.'

Het hierboven geschetste beeld lijkt wat gedateerd en zal door de voortschrijdende democratisering en verzakelijking ook wel geleidelijk steeds minder vaak gaan kloppen. Daarom is het toch leuk, dat uw bestuur recent met een extreem en bijkans anachronistisch voorbeeld van een dergelijk 'professor' werd geconfronteerd. Zijn naam is prof.dr. G.W.A.M. Padberg, hoofd van de afdeling Neurologie van het Academisch Ziekenhuis Nijmegen(AZN).

Dat zit zo. Een van de aan Padbergs afdeling verbonden neurologen, de heer R.E. Wong-Chung, komt herhaaldelijk in de publiciteit met de behandeling van 'hopeloze gevallen' door middel van acupunctuur. Hij presenteert zich daarbij nadrukkelijk als medewerker van het AZN en de TV-opnamen worden ook in het Radboud vervaardigd. Drie jaar geleden figureerde hij bijv. in de TROS-serie 'Nieuwe genezers en oude wijsheden' en op 24 december 1997 trad hij op in het RVU TV-programma 'Simek ontmoet'. Deze Simek weet volgens NRC-criticus Frits Abrahams het beste uit zijn geïnterviewden te halen door 'via het aarsgat van de geïnterviewde omhoog te klauteren naar de stembanden, die hij vervolgens met honing en mirre insmeert zodat hij er de wat wekere klanken aan kan ontlokken' (*NRC Handelsblad* 20 april 1998). Simek was ook tegenover Wong ademloos van bewondering: 'Dokter Wong, oe bent neurochirurg, wat mankeert deze vrouw?', Wong (geleid): 'Nee, mijnheer Simek, ik ben neuroloog, wij doen geen operaties'.

In zijn TV-optredens vertoont de heer Wong grote 'successen', behaald met acupunctuur bij mensen, die een voor elke medicus direct als functioneel herkenbaar, bizar klachtenpatroon presenteren. De heer Wong vertelt op de docerende toon van de academisch specialist over de mogelijkheden en risico's van de acupunctuur en heeft zich met zijn therapie persoonlijk onmisbaar gemaakt bij die beklagenswaardige

Simek in ademloze bewondering van achter het acupunctuurkastje opkijkend naar Wong.

groep patiënten. In de uitzending met Simek was er langdurig een grotere ontklede jonge vrouw te zien, bij wie de heer Wong op talrijke plaatsen naalden inbracht o.a. ook in de schaamstreek. Deze vrouw bezoekt de heer Wong al ruim zes jaar elke week en is intussen volledig afhankelijk geworden van deze op basis van een pseudo-diagnose (Wong sprak van 'segmentale dystonie') ingestelde therapie. De vrouw toonde tijdens de behandeling een indrukwekkende verbetering van haar bizarre symptomen, die op de leek zeer overtuigend moet overkomen. Zij deed aan het eind van de uitzending een hartstochtelijke oproep aan patiënten met soortgelijke klachten om ook de hulp van acupuncturisten te beproeven.

Er zijn anno 1998 andere en minder schadelijke strategieën denkbaar bij patiënten met medisch onverklaarbare lichamelijke symptomen. Het toepassen van alternatieve behandelmethoden in die categorie leidt immers tot medicalisering van psychogene problematiek, tot somatische fixatie, tot een afhankelijkheidsrelatie met de behandelaar en belemmert – doordat de patiënt een absur-

de verklaring van de symptomatologie krijgt aangepakt – een zinvoller aanpak met methoden, zoals die in de huisartsgeneeskunde en consultatieve psychiatrie thans standaard zijn.

In een schrijven van 15 januari 1998 aan de directie van het AZN wezen wij er daarom nog eens op, dat het maken van reclame voor de alternatieve aanpak door de heer Wong blamerend is voor een academisch ziekenhuis en mogelijk bovendien wellicht veel patiënten, die er kennis van nemen, zou kunnen verleiden om hetzelfde dwaalspoor op te zoeken. Wij drongen er bij de directie op aan, dat tenminste de TV-optredens van de heer Wong geen vervolg meer zouden krijgen. Binnen twee weken lag het antwoord uit Nijmegen op de deurmat. Voorzitter drs. Werners en secretaris mr. Kerkhoffs van de Raad van Bestuur lieten ons weten de brief te hebben voorgelegd aan de hoogleraar/afdelingshoofd Neurologie, wiens reactie werd meegezonden. Allereerst constateerde Padberg daarin dat het goed is dat Wong een docerende

Wong legt aan Simek de geheimen van de acupunctuur uit.

toon had aangeslagen: 'iedere andere toon zou ik in de onderhavige context waarschijnlijk minder gelukkig hebben gevonden'. Vervolgens legde Padberg uit, dat de vrouw wel degelijk aan 'segmentale dystonie' leed en dat dat geen pseudodiagnose is, maar dat die diagnose bij betreffende patiënt zelfs door meerdere neurologen was gesteld. Wij zouden ons met het verwerpen van die diagnose 'als onwetend en ondeskundig tegenover de neurologische wereld diskwalificeren'. Als klap op de vuurpijl onthulde Padberg vervolgens, dat de door Wong bereikte successen bij deze vrouw objectief waren gemeten en vastgesteld door 'collega Ongerboer de Visser, hoogleraar Klinische Fysiologie in Amsterdam'.

Oeff, Padberg was duidelijk boos! En zouden wij er dan zo naast zitten? De symptomen van de vrouw, voor-

zoever getoond in 'Simek ontmoet', bestonden uit heftige elkaar steeds afwisselende bewegingen van de benen, die haar sterk uitputten en haar het lopen zo goed als onmogelijk maakten. De film begon toen de vrouw in een rolstoel werd binnengereden, waarbij de beide onderbenen ritmisch en afwisselend naar boven schoten. Bijna raakte zij daarbij een omstander. Tijdens de elektroacupunctuurbehandeling, waarbij zij o.a. zelf de elektriciteitsknoppen bediende van de in haar behaarde hoofdhuid ingebrachte naalden ('opdraaien tot de pijngrens!'), verdwenen deze dwangbewegingen geleidelijk en dolgelukkig en dankbaar verliet de vrouw, stijf gearmd met haar zorgzame echtgenoot, de polikliniek van Wong.

Onzeker geworden door de hooggeleerde ontstemming namen wij contact op met Padbergs collega op het AMC, prof. Stam, die de TV-film zelf niet gezien had, maar er natuurlijk wel van had gehoord van zijn medewerkers: 'Het was niet best!'. Ook zou hij navraag doen bij Ongerboer de Visser, die de waarde van de aanpak van Wong zou hebben kunnen objectiveren. Deze geeft echter steeds niet thuis, ook bij een latere poging lukt het niet: geen commentaar. Een nette man die Ongerboer, dunkt ons.

De brief van Padberg aan zijn directie ('Mocht je deze brief willen doorsturen dan heb ik daar geen bezwaar tegen') eindigt met grote woorden: onze conclusie (die van de VtdK, red.), dat het hier zou gaan om psychogene problematiek is 'een wetenschappelijk gevormd arts onwaardig'. Derhalve 'voelde Padberg persoonlijk geen redenen om de brief te beantwoorden'. De Raad van Bestuur liet ons tenslotte wel weten, dat Wong-Chun intussen niet meer aan het Radboud is verbonden. Of er sprake is van een gewone pensionering of dat Padberg andere 'redenen voelde' om afscheid te nemen van dit sieraad voor zijn kliniek, dat blijft volledig onduidelijk. Sinds januari 1998 zet Wong-Chun zijn praktijken buiten de ziekenhuismuren voort. ●

Buysrogge, deken van de orde van Advocaten te Zwolle

Hoewel rechterlijke uitspraken vaak publieke discussie oproepen, toch geldt ook hier – net als in de geneeskunde – dat de finesses van de rechtsgeleerdheid zijn voorbehouden aan echte insiders en vakspecialisten. En net als in de geneeskunde zijn er instanties, die toezien op de kwaliteit van de beroepsuitoefening van de praktizerende jurist. Dat dat door vakgenoten geschiedt, dat is noodzakelijk, want het recht kent een aantal principes, die voor elk normaal mens en zeker voor medici ronduit absurd en onbegrijpelijk zijn. Neem nu bijvoorbeeld, die gouden regel *Ne bis in idem*: als men eenmaal voor een zaak terechtstaan heeft en de zaak is afgedaan, dan kan daarop nooit in een tweede instantie worden teruggekomen. In de geneeskunde worden dagelijks mensenlevens gered door een aanvankelijk gestelde diagnose te herroepen als er nieuwe gegevens of symptomen zijn bekend geworden. Als een rechter eenmaal de diagnose buikgriep zou hebben gesteld, dan kan dat een dag later nooit meer in een blindedarmontsteking worden veranderd. Goed dus, dat geneeskunde niet aan rechters wordt overgelaten.

Of de interne rechtspraak binnen de advocatuur goed functioneert, dat zullen wij bekijken aan de hand van alweer een eigen ervaring van de VtdK. Op 3 oktober 1997 ontving het bestuur van de VtdK een sommatie van mr. J.G. Sijmons, advocaat te Zwolle, waarin ons namens NE-HOMA (branche-organisatie van fabrikanten van homeopathische en antroposofische middelen) werd verzocht een terloopse opmerking over de wettelijke status van de niet-verdunde antroposofische middelen in te trekken op straffe van een kort geding. De gewraakte opmerking was vermeld in de aankondiging van het mini-symposium op de jaarvergade-

vervolg op pagina 4

Weleda-directeur Van de Hoogenband: teruggefloten door Dicke

ring van 11 oktober, waarop de registratie van homeopathica op de agenda stond. Naar inmiddels vaststaat was de opdracht tot deze sommatie uitgegaan van de heer Van den Hoogenband, vertegenwoordiger van de antroposofische factie binnen NEHOMA. Deze zag zijn zakelijke belangen in gevaar komen. De opgewonden antroposoof bleek echter op eigen houtje te hebben gehandeld en had geen steun van de meerderheid van NEHOMA, geleid door haar voorzitter VSM-directeur Dicke, die geen herhaling van de VSM-affaire wenste. Toen Van den Hoogenband deze teleurstellende mededeling aan Sijmons verstrekke bleek de sommatie reeds (per vergissing, door een al te voortvarende secretaresse) verzonden en was uw bestuur koortsachtig bezig zich met zijn raadsman op het kort geding voor te bereiden. In plaats van het ruitertlijk en direct toegeven van de fout (of 'vergissing') trachtte Sijmons de fout te verbergen door de dreiging tegen onze Vereniging geleidelijk af te zwakken en pas op 14 oktober was de zaak plotseling 'afgedaan'. Ook Van den Hoogenband zal hebben gehoopt, dat zijn medebestuurleden alsnog mee zouden gaan en heeft vermoedelijk ook geen directe intrekking van de dreiging gewenst. De kosten van rechtsbijstand voor de VtdK waren intussen opgelopen tot ruim f 4.000,- en deze kosten waren achteraf volkomen ten onrechte gemaakt, waarvoor wij dus schadeloosstelling verlangden. Voorzitter Dicke was dermate door de fout op Sijmons' kantoor in verlegenheid gebracht, dat hij eigener beweging – na overleg met Sijmons – de VtdK een bedrag van f 1.500,- betaalde. Toen Sijmons vervolgens niet wenste in te gaan op ons verzoek om het resterende bedrag aan te zuiveren, toen heeft uw bestuur gemeend (inmiddels april 1998) om aan de deken van de Orde van Advocaten een oordeel over de gang van zaken te vragen. In het arrondissement Zwolle wordt deze eervolle functie bekleed door mr. R.K.E. Buysrogge, die na het toepassen van een tijdrovend hoor en wederhoor op 7 oktober 1998 tot de conclusie kwam, dat de VtdK geen vergoeding van mr Sijmons kan eisen. De centrale fout, al-

lus Buysrogge, was het gebrek aan communicatie tussen de heren Dicke en Van den Hoogenband en mr. Sijmons mocht er van uitgaan, dat NEHOMA inderdaad een kort geding wilde entameren. Een voor ons onbevredigende en voor gewone mensen onbegrijpelijke uitspraak, maar hoger beroep is niet mogelijk en wij hoopten maar dat het oordeel van mr Buysrogge juridisch waterdicht zou zijn. Als leek kun je dat natuurlijk niet goed op zijn merites beoordelen. Het curieuze einde van deze affaire kwam echter een week later. Mr Sijmons liet ons weten dat hij zich in zijn mening door de deken gestrekt voelde. Niettemin wilde hij uit 'coulance-overwegingen' een bedrag van f 1.000,- aanbieden 'wegens de op ons kantoor begane vergissing'. Wel vertrouwde hij er dan op, dat deze kwestie met dit aanbod uit de wereld zou zijn. Uw bestuur heeft het aanbod met enige aarzeling geaccepteerd en ervan afgezien de brief van Sijmons ter kennis te brengen van de deken, die er wellicht toch nog vreemd van zou hebben opgekeken. Maar ach, het zou ons – Ne bis in idem! – toch niets meer hebben kunnen opleveren. Intussen heeft het discutabele oordeel van de deken er wel toe geleid, dat de Vereniging toch nog van zo'n f 1.500,- is gedepouilleerd. ●

Knuppelen of toch maar 'coulance'?

Door de bank genomen functioneert de ambtsbroederlijke zelfregulering adequaat en zij draagt bij aan een goede en uniforme beroepsuitoefening door medici en juristen. Soms echter faalt ze en dan worden voortreffelijke medici als prof. Kahn veroordeeld of worden dysfunctionerende medici als Wong-Chun ten onrechte in bescherming genomen. Ook wordt dan een secretariële fout ten onrechte niet toegerekend aan iemand die daarvoor de verantwoordelijkheid zou moeten accepteren. En zo wordt, om de Europese voetballer van de eeuw Johan Cruyff (tegenwoordig orakeldichter) te parafseren, weer bevestigd dat 'elk voordeel ook zijn nadeel heb'. Moeten onze leden nu naar de knuppel grijpen? Uw bestuur is geneigd om daarvan uit 'coulance-overwegingen' (dit advocaten-koeterwaals bestaat in het Frans overigens niet: zie het lemma uit de Larousse!) toch maar af te zien. ●

C.N.M. Renckens

Vernieuwing Actieblad.

Zoals u reeds bij de eerste oogopslag is opgevallen: het Actieblad is vernieuwd en zal zonder problemen de milleniumgrens passeren op weg naar de derde eeuw, waarin zij haar boodschap de wereld instuurt. De vormgeving is per heden toevertrouwd aan Henk van der Hoef Design (Gouda), die verantwoordelijk is voor het fraaie hedendaagse gezicht van ons periodiek. Ook is er afscheid genomen van de heer van Keimpema, die de afgelopen twee jaar na het onverwachte afscheid van zijn voorganger de heer Balk op voortreffelijke wijze als redacteur heeft gefunctioneerd. Het bestuur is reeds vergevorderd met de aanstelling van nieuwe redacteur. Wij hopen zijn naam in de volgende editie van dit blad bekend te kunnen maken. ●

Nagekomen jaarverslag penningmeester

De heer Harms, penningmeester van onze Vereniging, toonde zich tijdens de jaarvergadering op 10 oktober een tevreden man. Hij kon een geruststellend verslag geven over de uitgaven in het afgelopen verenigingsjaar en presenteerde de begroting voor het nieuwe jaar, die ook op ongeveer f 46.000,- uitkwam. Een aantal leden betaalt gelukkig een extra bedrag op de verschuldigde contributie en zo kan de begroting sluitend zijn zonder dat op het vermogen wordt ingeteerd. Het ledental heeft inmiddels de duizend overschreden. De kascommissie, bestaand uit de heren Jongkoen en dr. J.O. Op den Orth, deelde bij monde van de eerste aan de vergadering mee, dat de penningen lege artis waren beheerd. Jongkoen zou graag hebben gezien, dat de kosten van rechtsbijstand wat hoger zouden zijn uitgevallen: hij is een strijdlustig man. Na deze hartekreet trad Jongkoen, huisarts te Gouda, statutair af als lid van de kascommissie en werd onder dankzegging door de voorzitter opgevolgd door mevrouw S. Josephus Jitta uit Amsterdam. ●

Offensief tegen de kwakzalverij door toonaangevend Amerikaans tijdschrift geopend

In het nummer van 17 september 1998 van het *New England Journal of Medicine* drukt de hoofdredactie (Angell en Kassirer) zich uitermate kritisch uit over de alternatieve geneeskunde¹, naar aanleiding van een tweetal in dat nummer afgedrukte artikelen en een ingezonden brief. Dipaola en medewerkers onderzochten een kruidenmengsel, vrij bij de drogist verkrijgbaar, dat onder de naam PC-SPEES, aanbevolen wordt voor de niet-oestrogene behandeling van prostaatcancer². (Oestrogenen, vrouwelijke hormonen, vormen een effectieve therapie bij deze ziekte, red.) In de reageerbuis en ook bij muizen ontloopte het onderzochte middel een onmiskenbare oestrogene activiteit. Bij zes van zes met het middel behandelde mannen met prostaatcancer daalden de concentraties van serumtestosteron en prostaat-specifiek antigeen (effecten die ook bij oestrogeentherapie worden gezien). Allen kregen last van verminderde libido, pijnlijke borsten, terwijl één patiënt thrombose kreeg. Zij menen dat PC-SPEES een sterke oestrogene activiteit ontloopt, die de uitkomsten van een standaardbehandeling kunnen verstoren en klinisch belangrijke tot gevolg kunnen hebben.

Biegel, Ostfeld en Schoenfeld onthullen stap voor stap de boeiende ziektegeschiedenis van een 43-jarige man met suikerziekte met sinds 3 dagen bestaande pijn in de bovenbuik en obstipatie³. Uitvoerig röntgen- en laboratoriumonderzoek bracht geen oorzaak aan het licht. *Familiaire mediterrane koorts* (de man was afkomstig uit het midden Oosten) kon worden uitgesloten, zodat in de differentiële diagnose *CI-esterase deficiëntie*, *porfyrie* en vergiftiging met zware metalen overbleven. Hij bleek inderdaad een verhoogde uitscheiding van porfyrienes in de urine te hebben. Dit bleek gevolg te zijn van een loodvergiftiging, waarvan de oorzaak aanvankelijk onduidelijk bleef. Er was absoluut geen beroepsmatige of andere blootstelling aan lood. Wel, bleek hij voor de behandeling van zijn diabetes sinds drie maanden tabletten samengesteld uit 'Indiase planten' te hebben ingenomen. Deze bleken per tablet 10 mg lood te bevatten. De cumulatieve loodopneming werd berekend op 4 gram.

Veel zogenaamde patentgeneesmiddelen uit Azië bevatten toxische stoffen waaronder zware metalen. Ko (California Department of Health Services) beschrijft de uitkomsten van en

onderzoek van 260 dergelijk middelen die aangetroffen werden in californische kruidenwinkels⁴. Bij slechts 14 was de samenstelling aan gegeven. Driemaal was het monster te klein voor onderzoek. Van de resterende bevatten er 17 bekende farmaca zoals efedrine, methyltestosteron en fenacetine. Vierentwintig producten bevatten lood, 36 arsenicum en 35 kwik, gemiddeld steeds in een concentratie ver boven de toegestane.

Angell en Kassirer definiëren alternatieve geneeskunde als geneeskunde die niet onderhevig is aan wetenschappelijk onderzoek en waarvan de beoefenaren de noodzaak daartoe ontkennen. Zij onderscheidt zich door een ideologie die het bestaan van biologische mechanismen ontkent, moderne wetenschap kleineert en steunt op oude praktijken en 'natuurlijke' geneeswijzen. De meest toegepaste alternatieve behandeling is het gebruik van kruiden, waarbij de voorschrijvers deze superieur achten boven geëxtraheerde en gezuiverde actieve bestanddelen zoals digitalis, morfine en kinine. Gelukkig, aldus de auteurs, zijn de meeste kruiden onschadelijk. Toch, zij verwijzen naar de eerder genoemde artikelen, stellen sommige gebruikers zich bloot aan grote risico's. Helaas worden alternatieve geneesmiddelen sinds 1994 niet meer onderworpen aan de regels van de Food and Drug Administration (FDA), hetgeen voor de homeopathica al sinds 1938 niet meer het geval was. Het is hoog tijd dat de wetenschappelijke gemeenschap de alter-

natieve geneeskunde niet meer zijn gang laat gaan. Er kunnen geen twee soorten geneeskunde bestaan. Er is maar één soort: die welke afdoende onderzocht is. Wanneer een therapie rigoureuze onderzocht en werkzaam bevonden is, maakt het niet uit of deze oorspronkelijk als alternatief beschouwd werd. Wanneer zo'n behandeling relatief veilig en werkzaam is kan ze geaccepteerd worden. Alternatieve behandelingen moeten niet minder dan conventionele therapieën onderworpen worden aan degelijk wetenschappelijk onderzoek.

Voor de lezers van het *Actieblad* brengen de opmerkingen van Angell en Kassirer geen echt nieuws. Niettemin is het van belang dat deze onmiskenbare en toonaangevende autoriteiten zich laten horen. Het is te hopen dat de gezondheidsautoriteiten in Nederland kennis nemen van deze boodschap en zich af gaan vragen of wij met het beleid in Nederland wel op de goede weg zijn. ●

J. Geerling, internist

1. Angell M, Kassirer. Alternative medicine - The risk of untested and unregulated remedies. *N Engl J Med* 1998;339:839-41.
2. Dipaola RS, Zhang H, Lambert GH et al. Clinical and biologic activity of an estrogenic herbal combination (PC-SPEC) in prostate cancer. *N Engl J Med* 1998;339:785-91.
3. Biegel Y, Ostfeld J, Schoenfeld N. A leading question. *N Engl J Med* 1998;339:827-29.
4. Ko R. Aldulterants in Asian patent medicines. *N Engl J Med* 1998;339:847.

Kankerfascisme

In de jaren zestig, toen Piet Borst nog actief was in de Bond van Wetenschappelijke Arbeiders (BWA) en uw voorzitter lid was van het comité van aanbeveling van het Medisch Comité Nederland Viet Nam, toen had je ook de 'Tweehonderd van Mertens'. De brave NKV-leider Mertens ontwaarde, ondanks de corporatistische voorliefde van de RK kerk, toch nog een klassevijand en beweerde dat er in ons land zo'n 200 mannen waren, die elkaar kenden en elkaar via informele circuits hielpen, de bal toespeelden en zo een enorme, niet democratisch te controleren invloed hadden in ons land. In de huidige poldertijden vernemen wij nog maar weinig van deze licht paranoïde

maatschappijvisie: een Arie Groeneveld zou nu met een nota als *Fijn is anders* nog maar weinig medestanders kunnen mobiliseren.

Nu doet zich het merkwaardige feit voor, dat zich bij ons af en toe het gevoel opdringt dat er in de alternatieve wereld een 'Tweehonderd van Rencens' bestaat, die natuurlijk geen enkele politieke macht heeft, maar die wel via allerlei dwarsverbindingen op onverwachte wijze samenhang vertoont. Voor de hand liggende namen uit die kring zijn natuurlijk de antroposoof Verbrugh, de homeopaat Bodde, de socioloog Aakster, de celbioloog Van Wijk en wijlen Menges,

vervolg op pagina 6

Klimt. Erotische Zeichnungen.

Volgens het HDI bestaat er bij vrouwen met afwijkende uitstrijkjes een 'verhoogde masturbatie-activiteit'.

klinisch psycholoog. Maar niet alle namen zijn zo bekend en zo vernamen wij recent dat een van de twee hoofdredacteuren van *De Telegraaf* de heer E. Bos in zijn vrije tijd een praktijk als klassiek homeopaat heeft! De grote bestrijders van medische missers als Smalhout en Steenhorst, ze kijken ernaar, maar doen er niets tegen. Een klassiek homeopaat is geen arts en wordt door de Vereniging van Homeopathische Artsen Nederland (VHAN) natuurlijk als kwakzalver beschouwd, maar dat geldt dan weer niet voor Irene van Lippe-Biesterfeld, die bij het verschijnen van haar tweede levensboek *Samen*, de natuur als familie (Uitg. Fontein) veel lof oogste in homeopathische kring. In haar boek toont Irene zich o.a. een aanhanger van de Simonton-methode, een vorm van kwakzalverij bij kanker, waarbij de patiënt zijn tumorcellen moet 'visualiseren' en deze vervolgens met wilskracht via zijn macrofagen of zijn medicijnen moet aanvallen. Deze kwakzalverij wordt in ons land in clubverband beoefend door het Gilde van Simontontherapeuten. Irene heeft haar conversatiekring dus aanmerkelijk kunnen uitbreiden: in haar eerste boek beperkte zij zich nog tot het goede gesprek met bomen en dolfijnen, thans richtte

men zich ook tot tumorcellen, virussen (ook het AIDS-virus) en andere dieren. Ook heeft zij het fascistische gedachtegoed (dixit Karin Spaink) van de oren-maffia omhelsd, waar zij schrijft dat ziekte – ook kanker – een boodschap van liefde is, waaraan men zelf onbewust de ruimte heeft verschaft. Het flutwerkje van Irene zou nooit zoveel media-aandacht hebben gekregen, als de auteur niet van koninklijke bloede was geweest, maar dat neemt niet weg, dat volgens een publikatie in de *Story* (waar haar boek kundig werd gerecenseerd) de woordvoerder van de VHAN de uitspraken van Irene 'dapper en bewonderenswaardig' noemt. Men kan bij de VHAN waardering opbrengen voor het feit dat Irene behoorlijk haar nek uitsteekt, terwijl het immers maar wat gemakkelijk is alles in het belachelijke te trekken. Waarschijnlijk hebben de homeopaten zo'n sympathie voor onze New Age-prinses omdat zij diezelfde ervaring hebben: ook homeopathie kan makkelijk in het belachelijke worden getrokken: daar is geen paardenkracht voor nodig.

In een kritisch artikel over de Simontontherapie in de GPD-pers (21 november 1998) onthulde Wilfred Scholten, dat Irene – ja, ook zij behoort tot de Tweehonderd van Renc-

kens – lid is van het Comité van Aanbeveling van het Rotterdamse Heleen Dowling Instituut (HDI). Dit instituut noemt zich een 'onderzoeksinstituut voor biopsychosociale geneeskunde'. Volgens adjunct-directeur Bert Garsen onderzoeken aan zijn HDI zeven wetenschappers de invloed van psychologische en sociale factoren op ziekte en herstel. Men wil daar merkwaardigerwijs niets weten van de Simontonmethode en gelooft ook niet dat kanker een al of niet liefdevolle boodschap betekent voor degene, die erdoor wordt getroffen. Maar men gelooft daar intussen wel hele andere en vreemdsoortige zaken en dat leidde vorig jaar nog tot een klein schandaal toen de redactie van *Medisch Contact*, tegenwoordig geleid door huisarts Ben Crul, een curieus artikel van het HDI opnam, dat vermoedelijk elders wel enige malen geweigerd zal zijn. Een goede peer-review van deskundigen op dit terrein zou publikatie hebben moeten voorkomen, maar MC beschikt niet over 'peers' (externe referenten) en telt in de redactie slechts één medicus. Het bedoelde artikel vertoonde oppervlakkig alle kenmerken van een artikel, dat oorspronkelijk bedoeld was voor een wetenschappelijk tijdschrift. Zo bevatte het bijvoorbeeld 16 literatuurver-

wijzingen. De strekking van het stuk (Voorstadia van baarmoederhalskanker. Spelen ook psychosociale en gedragsfactoren een rol? Visser, Vingerhoets, Goodkin, Peters en Doombosch. MC 27 februari 1998, p.295-297) was, dat er duidelijk psychologische verschillen bestaan tussen (12) vrouwen met een licht afwijkend uitstrijkje en (10) vrouwen met een wat meer afwijkende baarmoederhalsuitstrijkje. De vrouwen met een ernstiger afwijking vertoonden volgens de auteurs meer stressvolle levenservaringen, minder sociale steun en een meer passieve 'copingstijl'. Zij suggereerden dat aan vrouwen met een licht afwijkend uitstrijkje 'stressmanagementcursussen' zouden kunnen worden aangeboden om het immuunsysteem te versterken! Ondergetekende zond een uitgebreide reactie naar MC om die als wetenschap vermomde ideologie aan de kaak te stellen. Nu het stuk net op een wetenschappelijk artikel leek, bleven wij niet achter: MC kreeg een reactie van 1 1/2 pagina met 12 literatuurverwijzingen. Maar een wetenschappelijke polemiek, dat bleek niet de bedoeling van de MC-redactie: mijn stuk werd gehalveerd en alle literatuurverwijzingen werden geschrapt (MC 24 april 1998, p. 563). Wij konden in ons gecoupeerde stuk nog net wijzen op het feit, dat uit zulke kleine groepen geen conclusies getrokken mogen worden en benadrukten, dat vrouwen die dit jaar een lichte afwijking van het uitstrijkje hebben volgend jaar een toename van die afwijking kunnen vertonen, zonder dat zij in psychologisch opzicht veranderd zijn. Het is dus soms een kwestie van toeval en timing in welke groep men dan kan belanden! In zijn naschrift gaf Visser toe, dat uit de kleine groep geen vergaande conclusies mogen worden getrokken, maar (o, wat zijn wij trots!) dat men met subsidie van de Nederlandse Kanker Bestrijding bezig is met een groot-schalig prospectief onderzoek, dat wellicht meer duidelijkheid zal bieden. Laten wij hopen, dat die geldverspilling dan tot andere gegevens leidt dan die welke de HDI-ers Vingerhoets, Goodkin en Antoni in 1994 vermeldden in het boek *Vrouw zijn – wel zijn*. Gedragswetenschappelijke facetten van de gynaecologie en verloskunde (Tilburg Univ. Press, 1994). In hoofdstuk 14 schreven zij o.a. dat aangetoond is, dat bij vrouwen met baarmoederhalskanker meer ontkenning en verdringing voorkomt, alsmede meer depressies en angst. Met instemming citeerden zij een Amerikaans onderzoek uit 1971 waarin men op grond van psychologische gegevens met succes voorspelde welke vrouwen afwijkende uitstrijkjes hadden. Zij leden veelal aan een ge-

voel van hopeloosheid! Maar Vingerhoets c.s. maakten het, verwijzend naar onderzoek van Goodkin, verder in het artikel nog bonter door te stellen, dat er in de patiëntengroep minder seksuele bevrediging zou zijn, een lagere orgasme-frequentie en 'verhoogde masturbatie-activiteit'. Hun mannen zijn vaker promiscu en door hun kennelijke gebrek aan assertiviteit en hun niet-uiten van negatieve emoties is er een nadelige invloed op hun immuunsysteem. Vols-trekt ongefundeerde, stigmatiserende en generaliserende uitspraken: hoe bedenkt een mens zoiets? En, o ja: voedingsgewoonten lijken geen gewichtige rol te spelen bij de ontwikkeling van baarmoederhalskanker, maar foliumzuur en vooral selenium zijn wel belangrijk. Aldus het HDI-trio in 1994.

De echte wetenschappelijke prestaties van het HDI hebben – u wil het wellicht niet geloven – ook al tot heuse proefschriften geleid en het bovenstaande zal onze lezers zeker nieuwsgierig hebben gemaakt. Een bespreking van de dissertatie van J.N. Schilder over Spontane regressie van kanker uit 1996 mag derhalve eigenlijk in het *Actieblad* niet ontbreken. Fijn is anders, maar wordt dus vervolgd. ● C.R.

COLOFON

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881
Correspondentie-adres Jister 17-19,
 8446 CD Heerenveen,
 Tel: 0513-625956

Bestuur
Voorzitter C.N.M. Renckens,
 vrouwenarts, Hoorn
 H. de Vries
 apotheker, Heerenveen,
 e-mail: antikwak@dds.nl,
 homepage: //www.dds.nl/~antikwak

Secretaris I.H. Harms,
 dierenarts, Hardenberg

Penningmeester P.M. Siegel,
 psychiater, Amsterdam

Leden dr. A.P.M. van Dam,
 medisch adviseur
 Den Haag

mr. Th. Douma,
 advocaat, Haarlem
 C.P. van der Smagt,
 huisarts, de Bilt

dr. H. Timmerman,
 hoogleraar farmacochemie, Voorschoten
 W.M. Veenema,
 huisarts, Joure
 W. Zijp,
 tandarts, Enkhuizen

Adviserende leden S. Lelie,
 inspecteur (i.r.)
 Middelburg

drs. P.C. Bügel,
 psycholoog, Groningen

Redactie vacature,
 Tijdelijk adres: Ramen 32,
 1621 EL Hoorn

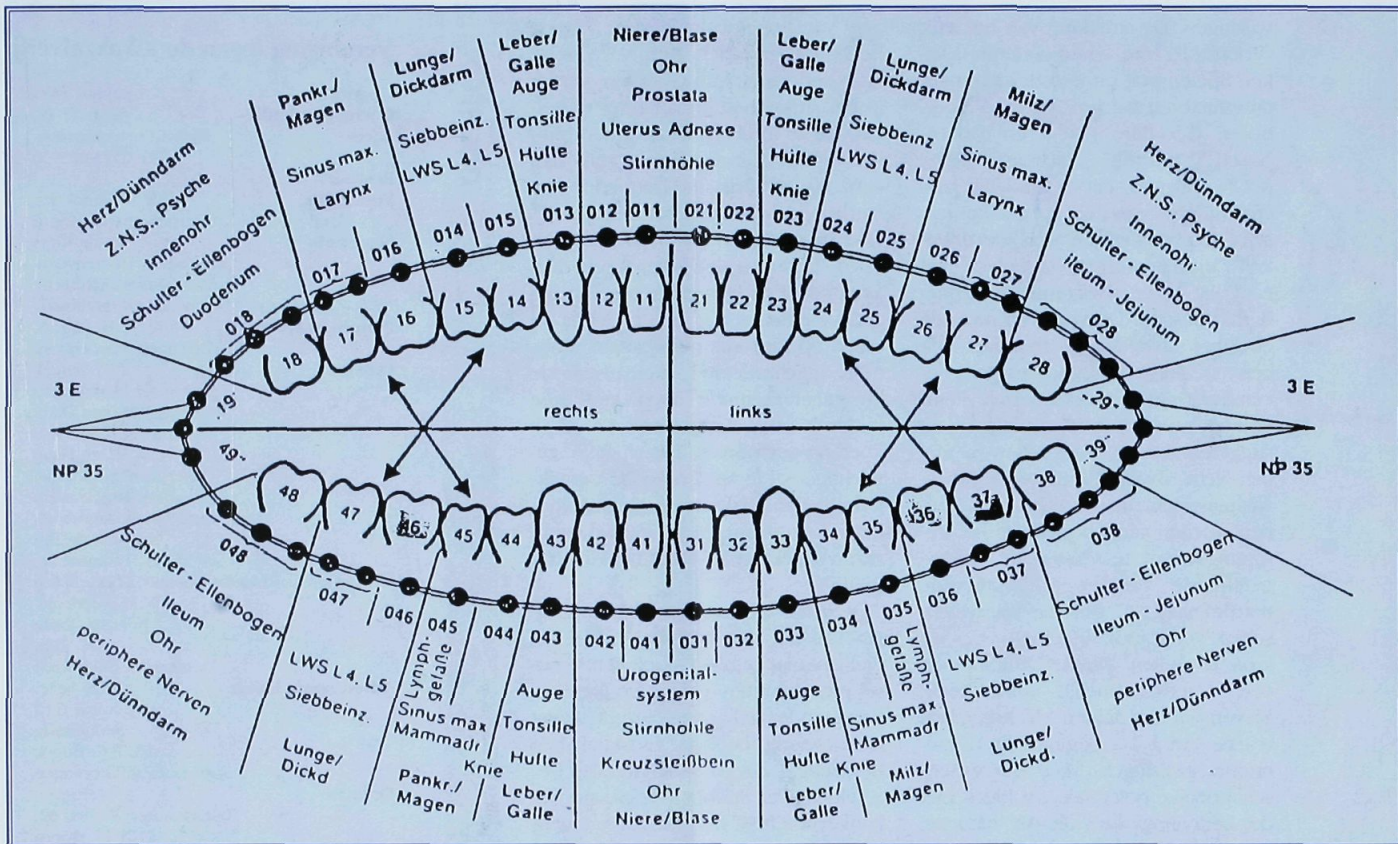
Aanleveren van kopij op
 Wordperfect 5.1 of words.

Postgiro van de vereniging: 32237 ten name van de penningmeester van de vereniging tegen de kwakzalverij, Hardenberg. De contributie bedraagt thans minimaal f 50,- zults met inbegrip van een abonnement op het *Actieblad* tegen de Kwakzalverij; voor studenten en leerlingverpleegsters f 10,-; begunstiger wordt men door schenking aan de vereniging van minimaal f 500,-.

Kwakzalvende verpleegkundigen

In het *Actieblad* van september 1998 werd melding gemaakt van directie-gesubsidieerde en gesanctioneerde kwakzalverij in het IJsselmeerziekenhuis te Lelystad. Daar wordt door verpleegkundigen Therapeutic Touch (TT) beoefend, een uit Amerika overgewaaid paranormale geneeswijze. Onder verpleegkundigen bestaat al geruime tijd een onbegrijpelijke en onbetamelijke liefde voor de alternatieve geneeskunde, zoals ook uit enquêtes wel is gebleken. Een aantal jaren geleden bleek 60% van de doorsnee bevolking voorstander van opnemings van alternatieve geneeswijzen in het ziekenfondspakket, terwijl dat percentage onder verpleegkundigen zelfs 70% bedroeg! Een van onze leden, zelf gepensioneerd verpleegkundige, stuurde ons een overdrukje uit het *Tijdschrift voor Verpleegkundigen* (1998, nr. 24), waarin de Arnhemse verpleegkunde-docent Rob Heukens

een kritisch stuk wijdde aan de TT. Ons lid vermeldde in zijn schrijven, dat hij zich er voor schaamde, dat er onder zijn beroepsgroep zoveel lichtgelovigen zijn. Wij vrezen, dat hij daarmee nog wel even door kan gaan, want hoewel Keukens in niet mis te verstane bewoordingen afstand neemt van de TT (hij spreekt van hemelftietserij en gebakken lucht!), men blijft daar in de verpleegkundige sector liefhebbers in de kwakzalverij. In januari jl. werd uw bestuur benaderd met de vraag of zij een spreker kon leveren op een symposium van NU '91, een vakbond van verpleegkundigen. Andere gastsprekers waren o.a. Ronald Jan Heyn en Jomanda. Uw bestuur reageerde terughoudend: wij zijn onverschrokken, maar om met deze warhoofden te moeten discussiëren, daarvoor nemen wij onszelf nog iets te serieus. Je kan ook te laag schieten, dunkt ons. ●

Kwakzalverskaart uit de tandheelkunde, een ratjetoe van neuraaltherapie, amalgaam-angst en natuurgeneeswijzen.

Galvanische mondstroom

Niet alleen electro-acupuncturisten en homeopaten hebben zich meester gemaakt van de amalgaampsychose, maar ook andere vage genezers zien heil in die brave oude amalgaamvullingen als beweerde oorzaak van vele kwalen. Een bevriend tandarts stuurde ons bijgaand schema, waarop via meting van 'galvanische mondstroom' wordt vastgesteld of bepaalde vullingen 'stoorveld' of zelfs 'haard' zouden kunnen zijn. Het begrip stoorveld zult u in de dikke Van Dale tevergeefs zoeken en dat is terecht: stoorvelden bestaan im-

mers niet. Toch zijn er volksstammen altemeuten, die weglopen met dat begrip. Het is afkomstig uit de afschuwelijke wereld van de neuraaltherapie: een bedenkfel van de twee zwakbegaafde Duitse gebroeders Hunneke. Volgens hen kunnen zich in het lichaam plekken met beschadigd weefsel bevinden, die door chronische prikkeling van het vegetatieve zenuwstelsel organen op flinke afstand ziek kunnen maken. Omspuiting van zo'n stoorveld met procaine (een lokaal-anestheticum) doet de symptomen verdwijnen!

Uit het schema valt af te leiden, dat u bij problemen in het zeebeen moet letten op vullingen in de bovenste valse kiezen (premolaren: 14, 15, 24 en 25) en in de twee eerste ware kiezen onder (36, 37, 46 en 47). Het

klassieke adagium van de tandarts-acupuncturisten *An jeder Zahn hängt ein Organ*, dat is duidelijk achterhaald: er hangen veel meer organen aan een tand en dat maakt de zaak er niet eenvoudiger op! De instructie bij het schema was gelukkig helder: bij een gemeten mondstroom van 0-36 mV is er verdenking op een stoorveld, bij een stroom van 36-90 mV is er een stoorveld, terwijl er bij 90-180 mV en hoger een haard bestaat: in dat laatste geval zal de amalgaamvulling vervangen moeten worden door composiet. Spoelt u maar! ●

Dr. A.L.Terneer

Correspondentie

Het bestuur heeft bij de leiding van de universitaire vakgroep huisartsgeneeskunde van de UVA opheldering gevraagd over hun acceptatie van alternatieve artsen als huisarts-opleider. De eerste korte reactie vanuit de vakgroep bij monde van prof. L. Wigersma was erg onbevredigend en

deze zaak heeft nog altijd de aandacht van het bestuur.

Een krachtig protest heeft uw bestuur gedeponneerd bij de directie van de Nederlandse Kankerbestrijding/Koningin Wilhelmina Fonds (NKB/KWF), omdat zij voor haar grootscheepse manifestatie KANKER '99 in de RAI op 26 en 27 maart naast emi-

nente wetenschappers als prof. Borst en prof. Pinedo ook 'de nieuwe Moerman' A.J.Houtsmuller heeft uitgenodigd, die daar zal spreken over voeding en kanker. De VtdK heeft geëist dat Houtsmuller van het programma wordt afgevoerd. ●